

ศึกษาวิเคราะห์มุมมองนักศึกษาต่อศัพท์ตัลบียะฮ์ในหนังสือพระริเตตุลพะรออิด ของเชคอะหมัด อัลฟาฏอนีย์ ตามหลักการวะสะฎียะฮ์

Analytical Studies of Students' Perspectives on Sifat Salbiyah in Farida Tul-Faraid of Sheikh Ahmad Al-Fatoni according to Wasatiyah Principles

Received: March 13, 2023 ■ Revised: May 23, 2023 ■ Accepted: June 16, 2023

อับดุลฮาดี สะบูดิง*¹ ยาฮารี กาเซ็ง*² มุห์มัดอิดริส ตือเร๊ะ³

Abdulahdee Sabuding, Yahari kaseng, Mahammadidris Duereh

¹ Ph.D. (อิสลามศึกษา), ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์ประจำคณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี อีเมลผู้เขียนหลัก: abdulhadee.s@psu.ac.th
Ph.D. (Islamic Studies), Assistant Professor, Lecturer of Islamic Studies, Faculty of Islamic Sciences, Prince of Songkla University Pattani Campus. Corresponding Author Email: abdulhadee.s@psu.ac.th

² M.A. (อิสลามศึกษา), นักวิชาการอุดมศึกษา คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. อีเมล: yahari.k@psu.ac.th

M.A. (Islamic Studies), Academic Higher Education (Student Affair), Faculty of Islamic Sciences, Prince of Songkla University Pattani Campus. Email: yahari.k@psu.ac.th

³ Ph.D. (อิสลามศึกษา), อาจารย์ประจำสาขาวิชาอิสลามศึกษา คณะอิสลามศึกษาและนิติศาสตร์.

มหาวิทยาลัยฟาฏอนี. อีเมล: m.idrisyiu@gmail.com

Ph.D. (Islamic Studies), Lecturer, Department of Islamic Studies. Faculty of Islamic Studies and Laws. Fatoni University. Email: m.idrisyiu@gmail.com

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความเข้าใจของนักศึกษาคณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่มีต่อคิฟัตสลบียะฮ์ในหนังสือฟะริตะตุลฟะรออิด 2) ศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักวะสะฎียะฮ์กับความเข้าใจคิฟัตสลบียะฮ์ของนักศึกษาคณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

วิธีการศึกษา การศึกษาใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดย ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อระดมความคิด และการสนทนากลุ่มนักศึกษาที่มีต่อคิฟัตสลบียะฮ์ในหนังสือฟะริตะตุลฟะรออิด ของเชคอะหมัด อัลฟาฏอนีย์ กลุ่มเป้าหมายเป็นนักศึกษาคณะวิทยาการอิสลาม ชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 93 คน จากกลุ่มนักศึกษา 4 สาขาวิชา ได้แก่ อิสลามศึกษา การสอนอิสลามศึกษา เศรษฐศาสตร์และการจัดการในอิสลาม และกฎหมายอิสลาม และคัดเลือกแบบเจาะจง 30 คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) นักศึกษามีความเข้าใจต่อคิฟัตสลบียะฮ์ในหนังสือฟะริตะตุลฟะรออิด ของเชคอะหมัด อัลฟาฏอนีย์ ซึ่งเกิดจากปัจจัยการศึกษาพื้นฐาน ตั้งแต่ การศึกษาในระดับดาศึกา อิบติดาอียี่ มุตาวัสสิต ซานาวียี่ จนถึงมหาวิทยาลัย 2) นักศึกษามีความเข้าใจคิฟัตสลบียะฮ์ที่สอดคล้องระหว่างเนื้อหาในหนังสือฟะริตะตุลฟะรออิด ของเชคอะหมัด อัลฟาฏอนีย์ หลักฐานอักษกับนักลี 3) นักศึกษามีการยอมรับต่อคิฟัตสลบียะฮ์ในหนังสือฟะริตะตุลฟะรออิด ของเชคอะหมัด อัลฟาฏอนีย์ ทั้งหลักฐานที่เป็นอักษี่ ('Akli) และนักลี (Nakli) ซึ่งบ่งบอกถึงการใช้หลักวะสะฎียะฮ์

การนำผลวิจัยไปใช้ นำไปใช้ สามารถนำผลการวิจัย เป็นองค์ความรู้ และไปประกอบการเรียนการสอนในสถานศึกษาต่าง ๆ และเป็นแนวทางการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาในตำราดั้งเดิม (กิตาบบุญิง) ที่สามารถเชื่อมสัมพันธ์กับหลักฐานนักลีได้

คำสำคัญ: คิฟัตสลบียะฮ์, วะสะฎียะฮ์, นักศึกษา

Abstract

Objectives: 1. To study and analyze the understanding of Sifat Salbiyah in Faridatul-Faraid of Sheikh Ahmad Al-Fatani from the Faculty of Islamic Sciences, Prince of Songkla University, Pattani campus. 2. To study and analyze the relationship between Wasatiyyah principles and the understanding of Shifat Talfaraid of Faculty of Islamic Sciences students.

Methodology: The study used qualitative research methods through brainstorming workshop discussions among student groups on Sifat Talbiyah in the book Farida Tul-Faraid of Sheikh Ahmad Al-Fatani. The target group is 93 third-year students from the Faculty of Islamic Sciences in the academic year 2022 from 4 fields of study: Islamic Studies, Teaching Islamic Studies, Economics, and Management in Islam, and Islamic Law which is selected by purposive 30 people for data analysis by content analysis.

Research Findings: 1. Students have understood the Sifat Salbiyah in Farida Tul-Faraid of Sheikh Ahmad Al-Fatani more, which is from the factors of primary education started from Tadika, Ibtidai, Mutawassit, Sanawee to higher education. 2. Students have understood on Sifat Salbiyah according to the content of the Farida Tul-Faraid's book of Sheikh Ahmad Al-Fatani, on the evidence of Akli and Nakli. 3. Students recognized the Sifat Salbiyah in Farida Tul-Faraid of Sheikh Ahmad Al-Fatani, either from Akli or Nakli evidence.

Contribution: This study can be used for teaching at any institution and can be the guideline for delineating old Islamic books, which could be connected to the Nakli evidence.

Keywords: Sifat Salbiyah, Wasatiyyah, Student

โลกสมัยใหม่เป็นโลกที่เต็มไปด้วยการต่อสู้อันเข้มข้นทั้งในระดับปัจเจกบุคคลไปจนถึงระดับองค์กร ทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับนานาชาติ เป้าหมายของการต่อสู้กันนี้ไม่พ้นเรื่องวัตถุ อำนาจ ชาติพันธุ์ และความพยายามที่จะนำความคิดของตนเองไปครอบงำผู้อื่น ซึ่งจะนำความสูญเสียมาสู่มนุษยชาติอย่างใหญ่หลวง เนื่องจากมักมีการใช้วิธีการที่รุนแรงเกินเหตุ หรือ ไม่ก็ทำหลายสารบบของคุณงามความดีและความยุติธรรมลงไปอย่างสิ้นเชิง (Binlatah, W. nd) ซึ่งอะกิดะฮ์ จะเป็นปัจจัยสำคัญในสร้างระบบการป้องกันที่จะสร้างความเสื่อมเสียดังกล่าวข้างต้น ที่มีความเชื่อมโยงระหว่างโลกนี้และโลกหน้า ที่มีผลต่อการตอบแทนคุณความดีในสิ่งที่มนุษย์ได้ปฏิบัติในโลกนี้ และสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีจำนวนไม่น้อยที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับหลักอะกิดะฮ์โลกมุสลิมซึ่งมีแนวคิดที่มีความหลากหลาย การเรียนรู้ที่หลากหลายจากแหล่งและสำนักต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ดีเป็นประโยชน์ต่อสังคมมุสลิมอย่างมหาศาล ซึ่งมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ผ่านการศึกษาจากทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะการศึกษาด้านอะกิดะฮ์ ที่มุสลิมจะให้ความสำคัญเป็นอันดับต้น ๆ ของการศึกษาอิสลาม เนื่องจากเป็นแก่นของศาสนาอิสลาม

ศาสตร์อะกิดะฮ์เป็นศาสตร์หนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการรู้จักนามของอัลลอฮ์ (อัลฮาม์) และคุณลักษณะของพระองค์ (ศิฟัต) ซึ่งการที่จะเข้าใจคุณลักษณะของพระองค์ โดยการใช้หลักการทางตรรกะวิทยา ในการหาหลักฐานทางสติปัญญาด้วยเหตุและผลในการยืนยันการมีของอัลลอฮ์ ซึ่งบรรดานักวิชาการได้แบ่งคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ที่วายิบ (จำเป็น) ออกเป็น 4 ประเภท คือ ศิฟัตนัฟสียะฮ์ ศิฟัตสัลบียะฮ์ ศิฟัตมะอานี และ ศิฟัตมะนาวียะฮ์ (Abdullah bin Ismail, nd) และในขณะเดียวกันยังมีบางกลุ่มที่ปฏิเสธคุณลักษณะของอัลลอฮ์ โดยยึดสติปัญญาความเข้าใจคุณลักษณะของพระองค์ในการศรัทธาเป็นหลัก เช่น กลุ่มมูอ์ตะซียะฮ์ ที่นำโดย วาซิล บิน อะฏอ์ ดังนั้น ศิฟัตสัลบียะฮ์ เป็นส่วนหนึ่งของศิฟัตยีสิบ และการเรียนศิฟัตยีสิบนี้ เป็นสิ่งวายิบสำหรับมุสลิม (ตามแนวทางค่อลัฟ) ซึ่งสังคมมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้ จะให้ความสำคัญ ในการเรียนศิฟัตยีสิบกับเยาวชน จะเริ่มเรียนตั้งแต่ภาคปริภูมิตั้ง (ภาค

บังคับ) อิบตีดาอีย มุตะวาซิต ซานาวี มหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาปอเนาะและการตอบรับของสังคมในการเรียนคิฟัตสลบียะฮ์ ได้จัดการเรียนการสอนในชุมชนให้กับผู้ใหญ่ เช่น มัสยิดและสถาบันการศึกษาปอเนาะ (สัมภาษณ์, อุสมาน ราชฎอนิยม, 2565) การที่สังคมตอบรับ ต่อคิฟัตสลบียะฮ์ในหนังสือพระริศตุลพะรออิด ของเชคอะหมัด อัลฟาฏอนีย์ เป็นสิ่งสอดคล้องกับหลักวะสะฎียะฮ์ ในด้านอะกิตะฮ์ (ความเชื่อ) ซึ่งเป็นองค์ประกอบในการทำความเข้าใจต่อหลักวะสะฎียะฮ์ คือ ความไม่สุดโต่งและความละเอียด ความละเอียดและความหย่อนยาน และหนทางที่เที่ยงตรง ดังที่อัลลอฮ์ได้กล่าวไว้ในสุเราะห์ อัลฟาติหะฮ์ ว่า

ความว่า : ขอพระองค์ได้ทรงชี้แนะเราสู่หนทางที่เที่ยงตรง คือ ทางของบรรดาผู้ที่พระองค์ได้ทรงโปรดปรานพวกเขาไม่ใช่ทางของพวกที่ถูกกริ้ว และไม่ใช่ทางของพวกเขาที่ผิด (Al fatihah : 6-7) ท่านนบีได้อธิบายทางที่ถูกกริ้วว่า หมายถึงทางที่ละเอียดและหย่อนยานของพวกยะฮูดี (ยิว) และท่านได้อธิบายทางที่หลงผิดว่า หมายถึงทางที่ สุดโต่งและละเอียดของพวกนัศรอની (คริสต์เตียน) (Hanbal, nd)

ปัจจุบันสังคมมุสลิมมีการโต้แย้งระหว่างแนวคิดและความเชื่อในบางประเด็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ดังที่ปรากฏในหนังสืออัลอิสรอ์ – วัลมีอ์ รอจฎ์ ว่า “เรามีความจำเป็นที่จะต้องเชื่อว่า แท้จริงอัลลอฮ์นั้น พระองค์ คือ ผู้สร้างบรรดาชั้นฟ้า ทั้ง 7 และสถานที่ต่าง ๆ และแท้จริงพระองค์ทรงมีก่อนการสร้างบรรดาสถานที่ทั้งหลาย โดยที่พระองค์ไม่ได้ พึ่งพาบรรดาสถานที่เหล่านี้ทั้งหมด ดังนั้น ไม่อนุญาตให้มุสลิมเชื่อว่าแท้จริงอัลลอฮ์ ทรงสถิต ณ สถานที่ใด ๆ หรือ อยู่ในทุกสถานที่ หรือ พระองค์นั้น ทรงมีอยู่ ณ ฟากฟ้า ด้วยชาติของพระองค์ หรือ ทรงประทับอยู่บนบัลลังก์ หรือทรงสถิตอยู่ ณ ที่ว่าง หรือ พระองค์นั้น ทรงใกล้ หรือ ห่างไกลกับเราด้วยระยะทาง อัลลอฮ์ทรงบริสุทธิ์ จากสิ่งดังกล่าว หากมุสลิมคนใดที่ยึดมั่นดังกล่าว นั้น เขา คือ ผู้ปฏิเสธศรัทธา (ตกมูรตัด)” (Nabil Al Syarif , 2565) จากคำกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า นักวิชาการสะลัฟ มีทัศนะว่า คำกล่าวข้างต้นนั้นสอดคล้องกับหลักการศรัทธาในอิสลาม ในการตรงกันข้าม กลุ่มเคาะลัฟ มีทัศนะว่า เป็นสิ่งที่มูรตัด ซึ่งเป็นปัญหาทางความเชื่อศาสนาของสังคมมุสลิมมายาวนาน ในขณะเดียวกัน มี

บางกลุ่มกล่าวว่า ศิฟัต 20 เป็นหลักสูตรที่ล้มเหลว ในการเรียนเกี่ยวกับศรัทธา ต่ออัลลอฮ์ (อาลี เสือสมิง, 2013) จากคำกล่าวดังกล่าวจะเห็นได้ว่า นักวิชาการ เคาะลัฟ มีทัศนะว่า ศิฟัต 20 สอดคล้องกับหลักการศรัทธาในอิสลาม

คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้ เล็งเห็นถึงความสำคัญจึงได้กำหนดนโยบาย ในการแก้ปัญหาการใช้ชีวิตของมุสลิม ร่วมกัน เพื่อเป็นการเคารพในทัศนะที่แตกต่างกันบนพื้นฐานการให้เกียรติกัน จึงมี วิสัยทัศน์ ดังที่ว่า “คณะวิทยาการอิสลาม จะเป็นสถาบันชั้นนำด้านวิทยาการอิสลามที่ ยึดหลักวะสะฎีเยฮ์ (อิสลามสายกลาง) ของประเทศและภูมิภาค” และมีพันธกิจเพื่อ สร้างบัณฑิตที่มีคุณลักษณะวะสะฎีเยฮ์และคุณธรรมอิสลาม เพื่อพัฒนาสังคมสันติสุข ที่ยั่งยืน (คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2565) และสิ่งสำคัญ คณะวิทยาการอิสลามได้เปิดรายวิชาวะสะฎีเยฮ์ ให้มีการเรียนการสอนอีกด้วยเพื่อให้ นักศึกษาทุกคนได้ตระหนักถึงหลักการวะสะฎีเยฮ์ในการดำเนินชีวิตทุกมิติ โดยเฉพาะ ในเรื่องหลักอะกิดะฮ์ซึ่งเป็นแกนหลักของผู้ศรัทธาทุกคนต้องเชื่อมั่นและศรัทธา และ นักศึกษาที่เข้าเรียนส่วนใหญ่มาจากโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามดังนั้นผู้วิจัย เห็นว่า เป้าหมายของการเปิดรายวิชานี้ ทำให้นักศึกษาได้มีการศึกษาวิเคราะห์ ความสัมพันธ์ระหว่างหลักวะสะฎีเยฮ์กับความเข้าใจ ศิฟัตสลับีเยฮ์ เพื่อเป็น ประโยชน์ต่อการกำหนดแนวทางการพัฒนานักศึกษาและบ่มเพาะแนวคิดทางสาย กลางในการใช้ชีวิตในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความเข้าใจของนักศึกษาคณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่มีต่อศิฟัตสลับีเยฮ์ในหนังสือพระรีดะ ตูละฟะรออิด ของเชคอะหมัด อัลฟาฏอนีย์

2) ศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักวะสะฎียะฮ์กับความเข้าใจ
คิฟัตสลบียะฮ์ของนักศึกษาคณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยา
เขตปัตตานี

กรอบแนวคิด

1. แนวคิดวะสะฎียะฮ์ในมิติความเชื่อ

อะกีดะฮ์อิสลาม เป็นความเชื่อมั่นและศรัทธาที่มีการเชื่อมสัมพันธ์ในการ
มองโลกและชีวิต ซึ่งเรียกว่า “กระบวนทัศน์อิสลาม” เป็นกระบวนทัศน์ที่ยืนอยู่บนจุด
กึ่งกลางของบรรดาข้อความคิดทั้งหมด ซึ่งความคิดต่าง ๆ ในยุคสมัยใหม่มุ่งให้
ความสำคัญแก่วัตถุอย่างสุดโต่ง มองหาความสุขของชีวิตโลกนี้อย่างทุ่มเท มุ่งเน้นการ
แยกส่วนชีวิต ยกตนขึ้นเป็นองค์อธิปัตย์ในการเข้าถึงความรู้ ความจริง และความงาม
โดยไม่ต้องพึ่งพาสิ่งอื่นใด แม้แต่พระองค์ก็ตาม แต่อิสลามยังคงให้ความสำคัญแก่มิติ
ทางจิตวิญญาณเป็นด้านหลัก โดยไม่ลดทอนความสำคัญของวัตถุแต่อย่างใด ยังคงเน้น
ให้หาความสุขจริงในโลกหน้า โดยไม่ตัดรอนความสุขอันพึงมีในโลกนี้ ยังคงเรียกร้อง
สู่การมองชีวิตแบบองค์รวม โดยไม่ได้ละเลยส่วนปลีกย่อยของชีวิตแต่ประการใด และ
อิสลามวางตำแหน่งแห่งหนของมนุษย์ไว้อย่างเหมาะสม โดยให้สติปัญญาทำงาน
ร่วมกับคำวิวรรณ์จากอัลลอฮ์ พระผู้เป็นเจ้าของการบรรลุสู่ความหมายแท้จริงของการ
เป็นมนุษย์ ความรู้ ความจริง และความงาม ซึ่งเป็นทั้งการยอมรับในศักยภาพของ
สติปัญญาในตัวมนุษย์ และยืนยันในข้อจำกัดของสติปัญญาไปในตัว ว่าไม่สามารถ
บรรลุสู่สัจธรรมได้เพียงลำพัง กระบวนทัศน์จึงเป็นฐานสำคัญสูงสุดในการเลือกก่อรูป
ชีวิตและสังคมของคนเรา หากกระบวนทัศน์นี้มีคุณภาพสูง ชีวิตและสังคมก็ย่อมมี
คุณภาพสูงตามไปด้วย แต่หากกระบวนทัศน์นี้มีความเป็นเอนเอียง ก็จะทำให้ชีวิตและ
สังคมเบี่ยงเบนไปด้วย (Binlateh, nd) ซึ่งสามารถวิเคราะห์และพิจารณาได้ ดังนี้

1.1 คุณภาพในการศรัทธาต่ออัลลอฮ์ การศรัทธาต่ออัลลอฮ์ โดยเชื่อมั่น

ว่าพระองค์คือผู้ทรงสมบูรณ์ ทรงอำนาจเหนือทุกสรรพสิ่ง คือผู้ทรงรังสรรค์ ทรง
เนรมิต ทรงบริหารการจัดการทุกสภาวะ ทั้งการเกิดขึ้น ดำรงอยู่ และการแตกดับ การ
หยุดนิ่งและการเคลื่อนไหว โดยไม่มีสิ่งใดร่วมเป็นภาคีกับพระองค์ในความสมบูรณ์นี้
ทำให้การดำเนินชีวิตของผู้ศรัทธาดำรงอยู่ด้วยความสมดุลอย่างที่สุด เนื่องจากความ
สำนึกในเอกภาพแห่งองค์นำสู่เอกภาพแห่งการดำรงชีวิต เอกภาพแห่งองค์พระผู้เป็น
เจ้าผู้ทรงสมบูรณ์ ทำให้สามารถมองโลกและชีวิตอย่างเป็นองค์รวมได้เนื่องจากใน
ฐานะเป็นผู้ทรงรอบรู้ ทรงปรีชาสามารถและทรงอำนาจเหนือทุกสรรพสิ่ง การรังสรรค์
ของพระองค์จึงเป็นไปอย่างบรรสานสอดคล้องทุกสิ่งทุกอย่างดำเนินไปตามกฎของ
จักรวาลที่ทรงกำเนิด ไม่มีอะไรที่ขัดแย้งกันหรือสวนทางกับกฎของจักรวาลนี้ การ
ปฏิบัติศรัทธาต่ออัลลอฮ์ จึงนำไปสู่ชีวิตที่ไร้คุณภาพ และก่อให้เกิดการแยกส่วนที่ไม่อาจ
ปะติดปะต่อได้

1.2. การยึดมั่นต่อพระองค์ระหว่างรูปธรรมกับนามธรรม การถือวัตถุเป็น

ความจริงสูงสุด ทรงอิทธิพลในการเข้าถึงความจริงของพระองค์ เนื่องจากผู้คนมัก
จินตนาการให้พระองค์ปรากฏออกมาในรูปทรงต่าง ๆ แล้วจึงลงมือกราบไหว้บูชา
เป็นสื่อกลางเพื่อนำไปสู่องค์พระผู้เป็นเจ้า ซึ่งสื่อกลางที่เป็นวัตถุเหล่านี้ก็มักจะ
กลายเป็นตัวขัดขวางมิให้บุคคลเข้าถึงแก่นแท้ของการศรัทธาต่อผู้เป็นเจ้าจนได้ ดังอัล
กุรอานบอกเล่าความเชื่อของอาหรับยุคป่าเถื่อน มีความว่า “พึงรู้เถิด ศาสนาอัน
บริสุทธิ์ย่อมเป็นของอัลลอฮ์เพียงผู้เดียว ส่วนบรรดาคนที่ไปยึดถือสิ่งอื่นมา เป็น
ผู้จัดการชีวิตนั้นมักอ้างว่า เรากราบไหว้สิ่งเหล่านั้น มิใช่เหตุผลอื่นใดเพียงแต่เพื่อให้
พวกมันนำเราใกล้ชิดอัลลอฮ์มากขึ้น (Azzumar: 3) ซึ่งการค้นหาคำความจริงตาม
กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในโลกตะวันตก ได้นำไปสู่การปฏิบัติศรัทธาต่อผู้เป็นเจ้า และ
ปฏิเสธบทบาทของศาสนา ด้วยเหตุผลสำคัญคือ พระเจ้าเป็นสิ่งที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้
โดยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ นับเป็นความคิดสุดโต่งอย่างหนึ่ง เพราะต้องการนำ

กระบวนการทางวัตถุอันเกิดจากความคิดอ่านของมนุษย์ ซึ่งเต็มไปด้วยข้อจำกัดมากมาย ไปห่อคลุมสิ่งที่ยิ่งใหญ่เหนือมิติแห่งวัตถุและสถิตอยู่พ้นข้อจำกัดใด ๆ แสดงถึงการให้น้ำหนักกับสิ่งที่เป็นรูปธรรมซึ่งสัมผัสได้จนเกินขอบเขต จนดูเหมือนความจริงทั้งหลายจักหาได้เฉพาะในวัตถุเท่านั้น ที่จริงอิสลามเป็นศาสนาที่ยืนอยู่บนจุดกึ่งกลางระหว่างการให้ความสำคัญกับสิ่งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม อัลกุรอานสอนให้รู้ว่า องค์อัลลอฮ์ พระผู้เป็นเจ้าของจริงอยู่ด้วยพระสิริลักษณ์ต่าง ๆ ที่แสดงถึงความสมบูรณ์อย่างแท้จริง แต่การเข้าถึงพระองค์ต้องใช้การจินตนาการออกมาเป็นรูปร่างใด ๆ ทั้งนี้เพราะพระองค์นั้นไม่มีสิ่งใดไปเสมอเหมือนดังที่อัลลอฮ์ได้ตรัสมีความว่า “ไม่มีสิ่งใดที่เทียบเคียงหรือสามารถเปรียบเทียบกับพระองค์ได้ พระองค์เป็นผู้ได้ยิน และเป็นผู้มองเห็น (อัซซุรอ 11) แม้จะทรงได้ยินและทรงเห็น แต่ก็มีได้หมายความว่า จะทรงมีพระกรรณเหมือนที่มนุษย์มี แม้จะทรงเห็น แต่ก็มีได้หมายความว่า จะทรงมีพระเนตรอย่างที่มนุษย์มี การได้ยินของพระองค์ครอบคลุมทั้งสิ่งที่มีเสียงและไร้เสียง ได้ยินทั้งคำพูดที่ออกจากปากและคำที่อยู่ในใจ ทรงมองเห็นทั้งสิ่งที่เกิดแล้ว กำลังบังเกิด และสิ่งที่จะเกิดในอนาคต เพราะ ณ พระองค์ไม่มีทั้งอดีต ปัจจุบัน และอนาคต อิสลามจึงมิใช่ศาสนาที่เอารูปธรรมแห่งวัตถุมาจินตนาการถึงพระเจ้า และมีใช้ศาสนาที่บูชาพระผู้เป็นเจ้าของโดยไม่รู้ว่ามีพระองค์มีสิริลักษณ์อะไรบ้าง ผู้ที่พยายามเอามิติของวัตถุไปเทียบเคียงองค์พระผู้เป็นเจ้าของเรียกว่า “มุซิบิยะฮ์” หรือ “มุญัสสิมะฮ์” ซึ่งไม่ว่าอายุในแนวทางของอิสลามแต่อย่างไร ส่วนกลุ่มที่ปฏิเสธพระสิริลักษณ์ของอัลลอฮ์ ทั้งหมด ได้แก่ กลุ่มมูอะตะฮิละฮ์และกลุ่มญะฮีมียะฮ์ ก็ถือเป็นความสุดโต่งเช่นกัน เนื่องจากการบูชาพระเจ้าที่ไม่มีพระสิริลักษณ์ใด ๆ ดิตัวเลยไม่มีพระเนตรไม่มีการมองเห็น และไม่มีการได้ยิน กระบวนทัศน์อิสลาม เช่นนี้ นำไปสู่แนวปฏิบัติที่ยืนอยู่บนจุดกึ่งกลางของความสุดโต่งสองขั้ว ขั้วหนึ่งบูชาวัตถุและรูปลักษณ์ต่าง ๆ ที่มนุษย์จินตนาการขึ้นเพื่อแทนองค์พระผู้เป็นเจ้าของ โดยอิสลามห้ามการกราบไหว้บูชารูปลักษณ์ใด ๆ แต่ให้เข้าถึงพระองค์ผ่านการใช้สติปัญญาพิถีพิถัน

ตรงความเป็นไปของสรรพสิ่งและปรากฏการณ์ต่าง ๆ ซึ่งสามารถสะท้อนการดำรง
อยู่ของพระองค์ และชี้ให้เห็นถึงพระสิริลักษณะอันงดงามสมบูรณ์ได้ อีกทั้งกลับให้
กราบกรานนอบน้อมต่อพระองค์โดยตรง ไม่ต้องผ่านบุคคลใดหรือรูปลักษณะอะไร
ทั้งสิ้น

**จุดกึ่งกลางของอิสลามระหว่างการใช้สติปัญญากับการเชื่อฟังตัวบทแห่ง
บทบัญญัติ** การใช้สติปัญญาของมนุษย์เป็นองค์อับดับในการเข้าถึงความรู้ ความ
จริง และความงาม จึงเป็นภาวะสุดโต่งอย่างหนึ่ง อันนำไปสู่การปฏิเสธบทบาทของ
ศาสนาปฏิเสธพระผู้เป็นเจ้าและบริหารกิจการต่าง ๆ โดยใช้สติปัญญาของมนุษย์แต่
เพียงลำพัง ซึ่งเป็นต้นเหตุของปัญหาความเสื่อมทรามต่าง ๆ ในสังคมทุกวันนี้
เนื่องจากสติปัญญามีข้อจำกัดตั้งได้กล่าวล่วงมาแล้ว การก้าวล่วงไปในพื้นที่ซึ่งเกิน
กำลังสติปัญญาหยั่งถึง ทำให้ผลลัพธ์ที่ตามมามีลักษณะแยกส่วนชีวิตของมนุษย์
ออกเป็นเสี่ยง ๆ บางส่วนได้รับการพัฒนาจนเกินขีด ขณะที่อีกบางส่วนไม่ได้รับการ
ดูแล เนื่องจากปัญญาไม่สามารถรับรู้รายละเอียดในส่วนนั้นได้ เช่น การพัฒนาในเชิง
วัตถุที่ก้าวล้ำนำหน้าการพัฒนาเชิงจิตวิญญาณไปมาก จนก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมทั้ง
ด้านสังคม และสิ่งแวดล้อมตามมาเหลือคณานับ อีกด้านหนึ่ง การที่ผู้คนนับถือศาสนา
ตามแบบอย่างบรรพชนโดยไม่ใช้สติปัญญาไตร่ตรองก็สร้างปัญหาตามมามากมาย
เช่นกัน ที่สำคัญคือ ทำให้ศาสนาไม่สามารถรองรับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ บนโลกได้
การไม่เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของคนรุ่นเก่า ทำให้คนรุ่นใหม่มองศาสนาเป็นเรื่องลำ
หลัง คร่ำครึ และปฏิบัติตนเป็นคนของโลกอย่างเต็มรูปแบบ กล่าวคือ มีชีวิตอยู่เพื่อ
โลกนี้และไม่มีเป้าหมายอะไรจริงจังในโลกหน้า ซึ่งการนับถือศาสนาโดยไม่ใช้
สติปัญญา ที่จริงก็เหมือนการปฏิบัติตามจารีตประเพณีทั่วไป ซึ่งไม่ได้ส่งผลต่อการ
ดำเนินชีวิตมากนัก เป็นการเน้นหนักเฉพาะพิธีกรรม โดยไม่พยายามเข้าใจอิกมะฮ์
(วิทยปัญญา) แห่งอิบาเดฮ์ (การถวายสักการะแด่อัลลอฮ์) ผลพวงที่ตามมา คือ ความ
เคร่งต่ออิบาเดฮ์ที่ขาดการเสริมต่อด้วยอิห์ซาน (การสร้างคุณงามความดี) อันเป็น

สัญลักษณ์บ่งชี้ถึงความงามแห่งชีวิตอย่างแท้จริง ไม่เอนไปทางสติปัญญาอย่างสุดกู่ และไม่เียงไปทางข้อความศาสนบัญญัติอย่างตกขอบ แต่ใช้สติปัญญาในขอบเขตที่อิสลามอนุญาตในเรื่องปลีกย่อยของชีวิต โดยอนุญาตให้ผู้รู้ทำการอิจติहाด (วินิจฉัย) ในส่วนของข้อความศาสนบัญญัติที่เป็นมุตะฮาบิฮาด หรือในประเด็นที่ไม่มีข้อความใดระบุไว้ ขณะที่ยอมสยบอย่างสิ้นเชิงต่อหลักธรรมและบทบัญญัติที่เป็นมุหะกมาตโดยไม่ใช่สติปัญญาหรือเหตุผลของตนไปก้าวก่ายล่วงเกิน นับเป็นดุลยภาพที่ทำให้มุสลิมสามารถธำรงรักษาคุณค่าแห่งชีวิตไว้ได้อย่างมั่นคงมิแปรเปลี่ยนขณะเดียวกันก็สามารถรองรับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในโลกได้โดยไม่สูญเสีย คุณค่าเหล่านั้น (Binlatah, nd)

แนวคิดสะลัฟและเคาะลัฟ

อับดุลสุโก ดินอะ (2557) ได้สรุปเกี่ยวกับแนวคิดสะลัฟและเคาะลัฟว่า ทั้งสองแนวคิดนี้มีจุดร่วมและจุดต่างกัน ดังนี้

Ibn jamaah, Muhammad Ibrahim (1990) กล่าวว่า สะลัฟ หมายถึง บรรดาอุลามาอ์ที่ได้รับมรดกจากท่านเราะสูล (คือลัทธิล่อฮูอะลัยฮิวะสลัลัม) ในเรื่อง สัจธรรมความรู้และหลักศรัทธาซึ่งมีชีวิตอยู่ในศตวรรษแรกของอิญเราะฮ์ศักราช เป็นอุลามาอ์ระดับชั้นนำในด้านฟิกฮ์ (นิติศาสตร์อิสลาม) หะดีษ (วจนะศาสนา) ตัฟสีร (อรรถาธิบายอัลกุรอาน) และวิชาอื่น ๆ ที่สานุศิษย์ ผู้เจริญรอยตามแนวทางของพวกเขาไม่ว่าจะสมัยนั้นหรือหลังจากนั้น และ Khalifah al-Tamimi (1996) กล่าวว่า นิยามคำว่า สะลัฟ ซึ่งบรรดาอุลามาอ์มีทัศนะที่แตกต่างกัน ในเรื่องการกำหนดระยะเวลาของบรรดาสะลัฟ บางทัศนะมีความเห็นว่า เฉพาะสมัยของบรรดาเศาะฮาบะฮ์ บางทัศนะมีความเห็นว่า สมัยเศาะฮาบะฮ์และอิตตาบิอิน บางทัศนะมีความเห็นว่า สมัยเศาะฮาบะฮ์และตาบิอิน บางทัศนะมีความเห็นว่า สมัยเศาะฮาบะฮ์และตาบิอิน และตาบิอิต ตา-บิอิน แต่บทสรุปของบรรดาอุลามาอ์ส่วนใหญ่ได้นิยามคำว่า สะลัฟ หมายถึง บรรดากัลยาชนผู้มีชีวิตอยู่ในช่วง 3 ศตวรรษแรกของอิสลาม ในขณะเดียวกัน นิยามคำว่า เคาะลัฟ หมายถึง บรรดาอุลามาอ์ที่ชีวิตอยู่หลังสาม

ศตวรรษแรกของอิสลาม ที่เป็นระดับแกนนำและได้รับการยอมรับในด้านฟิกฮ์ (นิติศาสตร์อิสลาม) หะดีษ (วจนะศาสนา) อุศูลุดดีน และวิชาอื่น ๆ และ Jad Hijazi (1992) กล่าวว่า เคาะลัฟ คือ อุลามาอ์กลุ่มที่มีทัศนคติต่อโอการอัลกุรอานและหะดีษที่เกี่ยวกับศิฟาตอัลลอฮ์ว่าจะต้องตีความ ให้เหมาะสมกับคุณลักษณะของพระองค์ อัลลอฮ์ อันเนื่องมาจากคุณลักษณะของพระองค์นั้นแตกต่างกับสรรพสิ่ง (มัลลูค) ในขณะที่โอการอัลกุรอานและหะดีษที่เกี่ยวกับศิฟาตอัลลอฮ์นั้น เป็นนัย จำเป็นต้องตีความ

จุดร่วมระหว่างสะลัฟและเคาะลัฟ พบว่า มี 2 ประเด็น ได้แก่ 1) ทั้งสองแนวคิดต่างศรัทธาต่อโอการและหะดีษศิฟาตที่มีความหมายเป็นนัยทุกโอการและหะดีษว่ามาจากอัลลอฮ์ (สุบฮานะฮฺวะตะอะลา) และเราะสุล (คือลัลลอลฮฺอะลยฺฮิวะสลัลม) 2) ทั้งสองแนวคิดอึดตันซียฺ (ให้ความบริสุทธิ์) คุณลักษณะของอัลลอฮฺจากการนำไปเปรียบเทียบให้เสมอเหมือนกับสิ่งที่ถูกสร้าง หรือสรรพสิ่งทั้งหมด เช่น อัลลอฮฺทรงอิสติวอา (ประทับบนบัลลังก์) มือของอัลลอฮฺทรงอยู่เหนือมือของมนุษย์ ทุกสรรพสิ่งเสื่อมสลาย ยกเว้นหน้าของอัลลอฮฺ เป็นต้น ทั้งสองแนวคิดปฏิเสธการประทับมือและหน้าของอัลลอฮฺ (สุบฮานะฮฺวะตะอะลา) ว่าเหมือนกับการประทับพระหัตถ์ (มือ) พระพักตร์ (หน้า) ของกษัตริย์หรือมนุษย์ หรือสิ่งที่ถูกสร้างทั้งหมด

จุดต่างระหว่างสะลัฟและเคาะลัฟ พบว่า แนวคิดสะลัฟจะอธิบายตามความหมายที่ปรากฏและดัจวีด (มอบหมาย) ความรู้ที่แท้จริงของคำดังกล่าวให้กับอัลลอฮฺ (สุบฮานะฮฺวะตะอะลา) เช่น แนวคิดสะลัฟจะกล่าวว่า "อิสติวอา หมายถึง การประทับ จะไม่ตีความเป็นอย่างอื่น แต่สภาพเป็นจริงอย่างไรไม่มีใครรู้" ในขณะที่เคาะลัฟ จะตีความโอการและหะดีษเกี่ยวกับศิฟาตอัลลอฮฺทรงอิสติวอา เช่น อัลลอฮฺทรงอิสติวอา ในที่นี้หมายถึง การปกครอง (การบริหาร การจัดการ การปกครองมัลลูค)

ความแตกต่างทางความคิดระหว่างสะลัฟและเคาะลัฟ เป็นเรื่องปลีกย่อยของศาสนา พบว่า ความแตกต่างระหว่างแนวคิดทั้งสองเป็นความแตกต่างในแง่

วิชาการ ซึ่งทั้งสองแนวคิดมีความคิดตรงกันในเรื่องหลักใหญ่ ๆ ของหลักศรัทธา ส่วนที่แตกต่างกันนี้ ถือว่าเป็นเรื่องปลีกย่อยเท่านั้น

แนวทางสายกลางในระหว่างสะลัฟและเคาะลัฟ พบว่า การกลับไปหาอัลกุรอานและหะดีษ การกลับไปศึกษาแนวทางของกัลยาณชนมุสลิมที่มีชีวิตอยู่ในสามศตวรรษแรกของอิสลาม เพื่อทราบข้อเท็จจริงว่าแนวทางของคนเหล่านั้น ยึดมั่นในความเป็นพี่น้องกัน มีการปรึกษาหารือระหว่างอุลามาอ์ ที่มีแนวคิดที่แตกต่างกัน มีองค์กรประสานความร่วมมือระหว่างกัน ให้คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก โดยเฉพาะสำนักจุฬาราชมนตรี การยอมรับความแตกต่างทางความคิดเห็นระหว่างอุลามาอ์ และแสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่าง เป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งในการอยู่ร่วมกันในสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับ อัลลอฮ์และคุณลักษณะของพระองค์

อัลลอฮ์ คือ อัลดมัน (Dzat Allah) ที่สมบูรณ์ ผู้ทรงสร้างสรรพสิ่งทั้งหลายในโลก หมายถึง อัลดมันที่สมบูรณ์ยิ่ง และอัลลอฮ์ทรงมีคุณลักษณะของพระองค์ (คิฟัต) ที่สมบูรณ์สำหรับพระองค์ ซึ่งมีความแตกต่างกับสรรพสิ่งทั้งหลายในโลกนี้ ส่วนคุณลักษณะของพระองค์คือสิ่งที่เกี่ยวข้องกับอัลดมันของพระองค์ ซึ่งมีความเหมาะสมกับความสูงส่งของพระองค์ อัลดมันและคุณลักษณะของพระองค์ ไม่สามารถอธิบายถึงรูปแบบและคุณสมบัติต่าง ๆ ได้ มนุษย์และสรรพสิ่งต่าง ๆ ที่มี จะไม่เหมือนกับอัลดมันของพระองค์ เช่นเดียวกัน คุณลักษณะของพระองค์ จะไม่ทรงเหมือนเป็นอันขาดกับมนุษย์และสรรพสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่เช่นกัน (CHAM, Hamzah, S.Ag., 2016) ส่วน Burhanuddin Banta Cut (2011) กล่าวว่า คิฟัตที่วาญิบสำหรับอัลลอฮ์ 20 ประการ คือ 1) วูญุด wujud, 2) กิดัม (Qidam), 3) บะกออ์ (Baqa'), 4) คิฟัตมุกอลละพะดุฮู ลิลหะวาดีซ (Mukhalafatul lil hawadis), 5) คิฟัตกียามูฮูบินัฟลีย (Qiyamuhu binafsih), 6) คิฟัตวะหะดะเหนียะฮ์ (Wahdaniyah), 7) คิฟัตอัลกุฎรอต (Qudrat), 8) คิฟัตอิรอตต (Iradat), 9) คิฟัตอิลมู ('Ilmu), 10) คิฟัตหะยาต (Hayat) , 11) คิฟัตสะมีอ์ (Sami'), 12) คิฟัตบะศอร (bashar), 13) คิฟัตกาลาม (Kalam), 14) เกานู

ศุกอดีรอน (Kaunuhu Qadiran) 15) เกานูฮุมูรีดีน (Kaunuhu Muridan) 16) เกานูฮูอะลิมัน (Kaunuhu 'Aliman) 17) เกานูฮูหัยยัน (Kaunuhu Hayyan) 18) เกานูฮูสะมีอัน (Kaunuhu sami'an) 19) เกานูฮูบะศีรอน (Kaunuhu Bashiran) 20) เกานูฮูมุตะกัลลิมัน (Kaunuhu Mutakalliman) ซึ่งศัพท์ที่ว่าญิบสำหรับอัลลอฮ์นี้ จะแบ่งออกเป็น 4 ประเภท (Azra, Azyumardi, dkk. 2002) คือ

หนึ่ง ศิฟัตนัฟสียะฮ์ (Nafsiah) หมายถึง การมีของอัลลอฮ์ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ไม่สามารถแยกออกจากอัตมัน (ชาติ) ของพระองค์ จะมีคุณลักษณะเดียวเท่านั้น คือ วูญุด (wujud) หมายถึง อัลลอฮ์ทรงมี

สอง ศิฟัตสัลบียะฮ์ Salbiyyah หมายถึง ศิฟัตชาติ คือ การปฏิเสธคุณลักษณะที่ไม่ควรมีกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ เพราะว่าเป็นคุณลักษณะนี้เฉพาะพระองค์เท่านั้น ซึ่งศิฟัตสัลบียะฮ์ มี 5 คุณลักษณะ ได้แก่ 1) ศิฟัตกิติม (Qidam) หมายถึง อัลลอฮ์ทรงดั้งเดิม 2) ศิฟัตบะกออ์ (Baqa) หมายถึง คุณลักษณะที่อัลลอฮ์ทรงถาวร 3) ศิฟัตมุคอะลอะฟะตุฮูลิหะวาดีซ (Mukhalafatul lil hawadis) หมายถึง คุณลักษณะที่อัลลอฮ์ทรงแตกต่างกับของใหม่ 4) ศิฟัตกียามูฮูตาอาลาบินัฟลิส (Qiyamuhu binafsih) หมายถึง คุณลักษณะที่อัลลอฮ์ทรงดำรงด้วยพระองค์เอง 5) ศิฟัตวะหะดะเนียฮ์ (Wahdaniyah) หมายถึง คุณลักษณะที่อัลลอฮ์ทรงเอกะ

สาม ศิฟัตมะอานีย์ หมายถึง คุณลักษณะต่าง ๆ ที่อยู่กับอัตมัน (ชาติ) ของพระองค์และเป็นคุณลักษณะที่สมบูรณ์ต่อพระองค์. ซึ่งซิฟัตมะอานีย์ มี 7 คุณลักษณะ ได้แก่ 1) ศิฟัตอัลกุรอต (Qudrat) หมายถึง การมีอานุภาพอัลลอฮ์ 2) ศิฟัตอิรอตต์ (Iradat) หมายถึง ความประสงค์ของอัลลอฮ์ 3) ศิฟัตอิลมู (Ilmu) หมายถึง การรอบรู้ของอัลลอฮ์ 4) ศิฟัตหะยาต (Hayat) หมายถึง การมีชีวิตของอัลลอฮ์ 5) ศิฟัตสะมีอ์ Sami' หมายถึง การได้ยินของอัลลอฮ์ 6) ศิฟัตบะศอร (basa) หมายถึง การเห็นของอัลลอฮ์ 7) ศิฟัตกะลาม (Kalam) หมายถึง การตรัสของอัลลอฮ์

คิฟัตมะอะนะวียะฮ์ คือ คุณลักษณะที่ถือว่าทรงมีทางสติปัญญา (อิติบารีย์) เนื่องจากอัลลอฮ์ผู้ทรงมีคิฟัตมะอานี ซึ่งมีเจ็ดคุณลักษณะ ได้แก่ 1) เกานูฮ์ฮัยยัน (Kaunuhu Hayyan) หมายถึง การที่อัลลอฮ์ทรงประสงค์ 2) เกานูฮ์มุอาลีมิน (Kaunuhu 'Aliman) หมายถึงการที่อัลลอฮ์ทรงรู้ 3) เกานูฮ์กอดีรอน (Kaunuhu Qadiran) หมายถึง การที่อัลลอฮ์ทรงมีความสามารถ 4) เกานูฮ์มุรี้ดัน (Kaunuhu Muridan) หมายถึง การที่อัลลอฮ์ทรงมีความประสงค์ 5) เกานูฮ์สะมีอัน (Kaunuhu sami'an) หมายถึง การที่อัลลอฮ์ทรงได้ยิน 6) เกานูฮ์บะศีรอน (Kaunuhu Bashiran) หมายถึง การที่อัลลอฮ์ทรงได้เห็น 7) เกานูฮ์มุตะกัลลิมัน (Kaunuhu Mutakalliman) หมายถึง การที่อัลลอฮ์ทรงตรัส

ซึ่งท่านอับดุลรออูฟ ได้กล่าวในตำราของท่านที่ชื่อว่า 'Umdat al-Muhtajin, เกี่ยวกับคิฟัต ๆ ที่วายิบสำหรับอัลลอฮ์ทั้ง 4 ประการข้างต้นว่า คิฟัตดังกล่าวมิใช่เป็นสิ่งใหม่ แต่เป็นสิ่งมีอยู่แล้วในกลุ่มอะหลุสุนนะฮ์ อันเป็นคำสอนรากฐานของมุสลิมในการศึกษาอะกิดะฮ์ซึ่งนักวิชาการได้มาอธิบาย ขยายความเพิ่มเติม จากทัศนะต่าง ๆ ก่อนหน้านี้ (Abdurrauf, 1980)

แนวคิดวะสะฎียะฮ์เกี่ยวกับคิฟัตสลับียะฮ์

คิฟัตสลับียะฮ์ หมายถึง การปฏิเสธสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่เหมาะสมกับอัลลอฮ์ คิฟัตที่วายิบกับอัลลอฮ์ ที่เกี่ยวกับสลับียะฮ์ครอบคลุม 5 คุณลักษณะ คือ คิฟัตกิดัม คิฟัตบากอ์ คิฟัตมุคอลละพะตุฮูลิทหะวาดีซ คิฟัตกียามูฮูบินฟลีส คิฟัตวะหฺดะเหนียะฮ์ แท้จริงคิฟัตสลับียะฮ์ ไม่ใช่เฉพาะ 5 คุณลักษณะที่ไม่เหมาะสมกับพระองค์ดังกล่าวข้างต้น แท้จริงยังมีอีกหลายคิฟัตที่ไม่เหมาะสมกับพระองค์ แต่เหตุผลที่นักวิชาการได้เลือกมา 5 คุณลักษณะนี้เพราะว่าเป็นหลักพื้นฐานในการปฏิเสธที่บรรดานักวิชาการได้ผนวกเข้ามาในกลุ่มสลับียะฮ์ ซึ่งจะมายืนยันบ่งบอกถึงการมีคิฟัตที่มีต่อพระองค์ มี 5 คุณลักษณะ 1) คิฟัตกิดัม (Qidam) หมายถึง คุณลักษณะที่อัลลอฮ์ทรงดังเดิม 2) คิฟัตบากอ์ (Baqa) หมายถึง คุณลักษณะที่อัลลอฮ์ทรงถาวร 3) คิฟัตมุคอลละพะตุฮูลิท

หะวาดีซ (Mukhalafatul lil hawadis) หมายถึง คุณลักษณะที่อัลลอฮฺทรงแตกต่าง
กับของใหม่ 4) ศิฟัตกิยามูฮูบินัฟสิฮี (Qiyamuhu binafsihi) หมายถึง คุณลักษณะ
ที่อัลลอฮฺทรงดำรงด้วยพระองค์เอง 5) ศิฟัตวะหฺตะเหนียะฮฺ (Wahdaniyah) หมายถึง
คุณลักษณะที่อัลลอฮฺทรงเอกะ (Cham, Hamzah, S.Ag. 2016., Dahlan, Abd
Latif, 2016., Azra, Azyumardi, dkk. 2002.)

1) ศิฟัตกิดัม (Qidam) หมายถึง คุณลักษณะที่อัลลอฮฺทรงดั้งเดิม

เช็คอ์หมัด อัลฟาฏอนีย์ ได้อธิบาย ศิฟัตกิดัม ในตำราของท่าน ว่า ศิฟัต
กิดัม (Qidam) หมายถึง อัลลอฮฺทรงดั้งเดิม หมายความว่า ซาตและการมีของพระ
เจ้ามาก่อนและไม่ได้มีอะไรมาก่อนซาต (ไม่มีจุดเริ่มต้นสำหรับพระองค์) สำหรับ
พระองค์จะไม่ค่านำหน้าด้วยคำ ไม่มี (อะดัม) ตรงกันข้ามกับคำว่า ใหม่ (หลักฐาน)
อัลลอฮฺทรงดั้งเดิม ถ้าพระองค์มีจุดเริ่มต้น ก็หมายความว่าจำเป็นต้องมีผู้สร้างพระองค์
ถ้าพระองค์ถูกสร้างสิ่งขึ้นมา ก็หมายความว่าพระองค์เป็น สิ่งใหม่ (หาดีซ)
เช่นเดียวกับสิ่งถูกสร้างอื่น ๆ ทุก ๆ สิ่งใหม่มักจะเริ่มจาก คำว่าไม่มี แน่นนอนถ้าเป็น
เช่นนั้น แสดงว่าพระองค์ต้องการผู้สร้าง ซึ่งเป็นสิ่งเป็นไปไม่ได้สำหรับพระองค์ ใน
ทำนองเดียวกัน ถ้าหากว่ามีการสืบทอดหมุนเวียนเป็นวัฏจักร (ดูร) หรือ มีความสืบทอด
กันอย่างต่อเนื่อง (ตะสัลสุล) ก็จะถือว่าเป็นใหม่ (มัคลูค) ถ้าเป็นเช่นนั้นพระองค์ก็
จะมีจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดอย่างแน่นอน ซึ่งถือว่าเป็นไปไม่ได้ (มุสตะฮีล) สำหรับ
พระองค์ เพราะว่าพระองค์มีศิฟัตกิดัมคือคุณลักษณะที่ทรงมีกับอัลลอฮฺทรงดั้งเดิม
(เช็คอ์หมัด อัลฟาฏอนีย์ อัลฟาฏอนีย์ อัลฟาฏอนีย์, มปป)

ส่วนหลักฐานที่เป็น ตัวบทบัญญัติ (ตาลีล นักลี) อัลลอฮฺได้ตรัสมีความว่า
พระองค์ทรงเป็นองค์แรก (ไม่มีสิ่งใดก่อนพระองค์) และองค์สุดท้าย (ไม่มีสิ่งใดหลัง
พระองค์) และทรงเปิดเผยและทรงเร้นลับ และพระองค์เป็นผู้ทรงรอบรู้ทุกสิ่งทุก
อย่าง. (Al Hadid: 3)

2) คิฟัตบากอ์ (Baqa) หมายถึง อัลลอฮฺทรงถาวร

เชคอะหมัด อัลฟาฏอนีย์ ได้อธิบายคิฟัตบากอ์ในตำราของท่านว่า อัลลอฮฺทรงถาวร ความว่า การไม่มีสิ้นสุดของการมีพระองค์ การมีของพระองค์จะไม่แทรกด้วยคำว่า ไม่มี (อะดัม) และเป็นไปไม่ได้ (มุสตาฮิล) สำหรับพระองค์ กับคำว่า ดับสูญหรือสูญสลาย (ฟะนาอ์) และหลักฐานทางสติปัญญา (ดะลิล อักลีย) อัลลอฮฺทรงถาวร แต่ว่าถ้าพระองค์ ดับสูญหรือสูญสลาย แท้จริง เป็นสิ่งใหม่ เนื่องจากว่า ทุก ๆ สิ่งใหม่นั้นย่อมมีและไม่มีก็ได้ ดังนั้นในเมื่อสิ่งใหม่นั้นย่อมมีและไม่มีก็ได้ นั้น แน่นนอน มันคือสิ่งใหม่ และสิ่งใหม่สำหรับพระองค์นั้น เป็นไปไม่ได้ (มุสตะฮิล) เมื่ออัลลอฮฺนั้นทรงดั้งเดิมแล้ว อัลลอฮฺก็ทรงถาวร และเมื่ออัลลอฮฺทรงถาวร เป็นไปไม่ได้ (มุสตะฮิล) ที่จะดับสูญหรือสูญสลาย (เชคอะหมัด อัลฟาฏอนีย์, มปป.)

หลักฐานจากตัวบท (ดะลิล นักลีย) ในอัลกุรอาน ดังที่อัลลอฮฺทรงตรัสมีความว่า: และอย่าวิงวอนขอต่อพระเจ้าอื่นคู่เคียงกับอัลลอฮฺ ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากพระองค์ ทุกสิ่งย่อมพินาศ นอกจากพระพักต์ของพระองค์ การชี้ขาดนั้นเป็นสิทธิของพระองค์เท่านั้น และด้วยพระองค์เท่านั้นที่พวกท่านจะถูกนำกลับ (al-Qashash: 88) และอีกบทหนึ่ง มีความว่า: ทุก ๆ สิ่งที่อยู่บนแผ่นดินย่อมแตกดับ และพระพักตร์ของพระเจ้าของเจ้าผู้ทรงยิ่งใหญ่ ผู้ทรงโปรดปรานเท่านั้นที่ยังคงเหลืออยู่ (Ar Rahman: 26-27)

3) คิฟัตมุคอลละพะตุสุลิลหะวาดิษ (Mukhalafatul lil hawadisi)

หมายถึง อัลลอฮฺทรงแตกต่างกับของใหม่

เชคอะหมัด อัลฟาฏอนีย์ ได้อธิบายคิฟัตมุคอลละพะตุสุลิลหะวาดิษ ในตำราของท่าน อัลลอฮฺทรงแตกต่างจากสิ่งใหม่ (มัจลุค) ความว่า การไม่มีสิ้นสุดของการคงอยู่ของพระองค์ หรือ ไม่มีสิ่งใดเสมอเหมือนพระองค์อัลลอฮฺ (กับทุกสิ่งที่ถูกสร้าง) แม้แต่สิ่งใดสิ่งหนึ่งก็ตาม เนื่องจากว่าทุก ๆ สิ่งทีใหม่นั้น ย่อมจะไม่พ้นจากคำว่า เยาวฮ์ หรือ อะรอฎ และอัลลอฮฺนั้นไม่ใช่ เยาวฮ์ หรือ อะรอฎ ดังนั้นพระองค์จะไม่เท่าเทียม (เหมือน) กับทุกสิ่งที่ถูกสร้างมาอย่างแน่นนอน หากมีชัยฎอน (มารร้าย) มา

กระซิบสะกิดในใจมนุษย์ว่า ถ้าพระองค์ปราศจากเงาวฮ์ หรือ ฮอร์อู แล้ว
ข้อเท็จจริงพระองค์นั้นคืออะไร จงกล่าวเถาะว่า จะไม่รู้ ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพระองค์
นอกจากพระองค์เองเท่านั้นที่รู้ ดังอัลลอฮ์ได้ตรัสในอัลกุรอานมีความว่า ไม่มีสิ่งใด
เสมอเหมือนพระองค์ และผู้ทรงได้ยินและผู้ทรงเห็น (Assura: 11) และการที่ไม่มี
ความสามารถที่จะรู้เกี่ยวกับอัลลอฮ์ถือว่าเป็นทัศนคติที่ถูกต้องและ เป็นไปไม่ได้ (มุสตะ
หิล) สำหรับพระองค์ที่จะเท่าเทียม หรือ เหมือนกับทุกสิ่งที่ถูกสร้าง (มัลลูค) และจง
รับรู้ไว้ว่า เมื่อใดสิ่งเหล่านั้นมาจากอัลกุรอานหรือหะดีษ และยังคงเกิดความสงสัย (วะฮัม)
พระองค์เท่าเทียมหรือเหมือนกับทุกสิ่งที่ถูกสร้าง (มัลลูค) ซึ่งในทัศนคติแล้ว
ความหมายดังกล่าว ให้มอบหมายตามความประสงค์ต่ออัลลอฮ์ ในขณะที่เดียวกัน
ทัศนคติเคาะลัฟ ได้ตีความ (ตะลีล) ความหมายดังกล่าว ดังที่อัลลอฮ์ได้ตรัสมีความว่า
“อรรเราะมาน ทรงประทับบนบัลลัง” (Toha: 5) ทัศนคติแล้ว คำว่าประทับ หมายถึง
ความสูงทรง ที่ไม่มีใครรู้ในด้านความเชื่อ(ยากิน) จะมอบหมายความหมายด้วยความ
ประสงค์อัลลอฮ์ และทัศนคติเคาะลัฟ คำว่าประทับ หมายถึง ปกครองและครอบครอง
และ หลักฐานทางสติปัญญา (ตะลิล อักลีย) อัลลอฮ์ทรงแตกต่างจากสิ่งใหม่ ถ้า
พระองค์ทรงเหมือน กับสิ่งใหม่ แนนอนพระองค์เป็นสิ่งใหม่) และเป็นไปไม่ได้ (มุสตะ
หิล) สำหรับพระองค์ เนื่องจากพระองค์ทรงถาวรด้วยหลักฐานที่ผ่านมา (เช็คอัหมัด
อัลฟาฏอนียฺ, มปป)

และหลักฐานจากตัวบท (ตะลิล นักลีย) ในอัลกุรอาน ดังที่อัลลอฮ์ทรงตรัส
ว่า ความว่า: พระผู้ทรงสร้างชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดิน พระองค์ทรงทำให้มีคูครอง
แก่พวกเจ้าจากตัวของพวกเจ้าเอง และจากปศุสัตว์ทรงให้มีคู่ ผู้เมีย ด้วยเหตุ
นี้พระองค์แพร่พันธุ์พวกเจ้าให้มากมาย ไม่มีสิ่งใดเสมอเหมือนพระองค์ และผู้ทรงได้
ยินและผู้ทรงเห็น” (Assura : 11)

4) คีฟัตกียามูฮูบินัฟสิฮิ (Qiyamuhu binafsih) หมายถึง อัลลอฮ์ทรง
ดำรงด้วยพระองค์เอง เช็คอัหมัด อัลฟาฏอนียฺ ได้อธิบายคิฟัตกียามูฮูตาอาลาบินัฟสิฮิ
ในตำราของท่านว่า กียามูฮูบินัฟสิฮิ หมายถึง อัลลอฮ์ทรงดำรงด้วยพระองค์เอง และ

พระองค์ก็ต้องพึ่งพาขอความช่วยเหลือจากผู้ใด แท้จริงอัลลอฮ์ทรงดำรงด้วยพระองค์
เองนั้น หมายถึง พระองค์ไม่ประสงค์ต่อชาติอื่นแทนที่พระองค์ เช่น ทุกสรรพ
สิ่งจำเป็นมี (รูปแบบ/ ออรรอฎ) และพระองค์ไม่ประสงค์ต่อผู้สร้างพระองค์ เพราะ
พระองค์ทรงเป็นผู้สร้างทุกสรรพสิ่งทั้งหลายอยู่แล้วและเป็นไปไม่ได้ (มุสตะหิล)
สำหรับพระองค์ที่จะพึ่งพาและอาศัยสิ่งอื่นในการสร้างพระองค์ ดังหลักฐานทาง
สติปัญญา (ตะลัลอ์กัลย) ก็ยามูฮูตอาลาบิณฟซิช ถ้าพระองค์ไม่ทรงดำรงด้วยพระองค์
เอง แน่นอนพระองค์จะต้องพึ่งพาสิ่งอื่น และเมื่อพระองค์ทรงพึ่งพาสิ่งอื่นแน่นอน
พระองค์ก็เป็นวัตถุ ซึ่งเป็นไปไม่ได้ เด็ดขาดสำหรับพระองค์ ถ้าพระองค์ทรงประสงค์
ต่อสิ่งอื่นใด ๆ ในการสร้างพระองค์ แน่นอน สิ่งนั้นคือสิ่งใหม่ เนื่องจากว่าพระองค์
ทรงมีคุณลักษณะดั้งเดิม และพระองค์ทรงดำรงด้วยพระองค์เอง (เชคอะหมัด
อัลฟาฏอนีย์, มปป)

หลักฐานจากตัวบทบัญญัติ (ตะลิล นักลีย) ในอัลกุรอาน ดังที่อัลลอฮ์ทรง
ตรัสมีความว่า และผู้ใดตั้งรกราก แท้จริงเขาอยู่ต่อผู้ตั้งรกรากเพื่อตัวของเขาเอง แท้
จริงอัลลอฮ์นั้น แน่นอน ทรงมีเหนือประชาชาติ (Al Ankabuut: 6) และอีกบทหนึ่ง
มีความว่า: อัลลอฮ์นั้น คือไม่มีผู้ที่เคารพสักการะใด ๆ ที่เที่ยงแท้ นอกจากพระองค์
เท่านั้น ผู้ทรงมีชีวิตเสมอผู้ทรงบริหารกิจการมทั้งหลายเป็นเนืองนิจ (ในสิ่งที่พระองค์
ทรงสร้างและทรงบังเกิด (Ali Imran: 2)

5) คิฟัตวะห์ตาเหนียะฮ์ (Wahdaniyah) หมายถึง อัลลอฮ์ทรงเอกะ

เชคอะหมัด อัลฟาฏอนีย์ ได้อธิบายคิฟัตวะห์ตาเหนียะฮ์ ในตำราของท่านว่า
วะห์ตะเหนียต หมายถึง อัลลอฮ์ทรงเอกะ ชาติ (อตัมัน) คีฟาต (คุณลักษณะ)
และอัฟอาล (การกระทำ) หมายถึง แท้จริงอัลลอฮ์ ไม่ใช่ชาติที่เรียงจากสองชาติ (วัตถุ)
หรือมากกว่า จะต่างกับสิ่งที่ถูกสร้าง (มัลลูค) ทั้งหลายที่ประกอบด้วยหลาย ๆ ชั้น ซึ่ง
ประกอบจากชิ้นส่วนต่างที่ติดต่อกัน ที่รู้จักในนาม กัมมุตตะลิล (ที่ติดกัน) กับวัตถุ
(และ) แท้จริงอัลลอฮ์นั้น ไม่มีการกล่าวอ้างว่า อัลลอฮ์ทรงชาติที่มีจำนวนหลากหลาย
ที่ประกอบขึ้นจากหลายส่วน ต่าง ๆ นานา ที่รู้จักในนาม กัมมุนพะลิล (แยกส่วน) กับ

ชาติของพระองค์ และทั้งสองกัม (กัมมุตตะลีลและกัมมุนพะลีล) นี้จะถูกปฏิเสธกับ
ชาติของพระองค์ผู้ทรงเอกะ (และ) แท้จริงอัลลอฮ์นั้นถูกปฏิเสธสองคุณลักษณะหรือ
มากกว่าจากชนิดหนึ่ง เช่น สองความสามารถ หรือ สาม หรือคุณลักษณะที่มีจำนวน
หลากหลาย รู้จักในนาม กัมมุตตะลีล (ที่ติดกัน) ต่อชาติ เป็นไปไม่ได้ (มุสตะหิล)
สำหรับพระองค์ที่มีจำนวนหลากหลาย หลักฐานทางสติปัญญา (ตะลัล อักลีย) ว่าจะตะ
เหนียต แท้จริง ถ้าพระองค์มีจำนวนหลากหลาย มากมาย แท้จริงพระองค์ อ่อนแอ
ถ้าพระองค์อ่อนแอ หรือไร้ความสามารถ คงไม่สามารถสร้างโลกนี้ได้ คือเป็นสิ่งที่
โมฆะจากการมองดูของเราได้ ดังนั้นพระองค์ไม่ใช่ จากจำนวนหลากหลาย ซึ่ง
พระองค์ทรงเอกะ (เช็คอหมัด อัลฟาฏอนีย์, มปป)

หลักฐานจากตัวบทบัญญัติ (ตะลีล นักลีล) ในอัลกุรอาน ดังที่อัลลอฮ์ทรง
ตรัสว่า มีความว่า: หากในชั้นฟ้าและแผ่นดินมีพระเจ้าหลายองค์ นอกจากอัลลอฮ์แล้ว
ก็จะก่อให้เกิดความเสียหายอย่างแน่นอน อัลลอฮ์พระเจ้าแห่งบัลลังก์ทรงบริสุทธิ์จาก
สิ่งทีพวกเขาเสกสรรปั้นแต่งขึ้น(Al- Anbiya' : 22) และอีกอายะห์หนึ่งที่อัลลอฮ์ได้
ตรัสซึ่งมีความว่า จงกล่าวเถิด(มุฮัมมัด)พระองค์คืออัลลอฮ์ผู้ทรงเอกะ อัลลอฮ์นั้นทรง
เป็นที่พึ่ง พระองค์ไม่ประสูติและไม่ทรงถูกประสูติ และไม่มีผู้ใดเสมอเหมือนพระองค์
(Al Ikhlas 1-4)

ฉะนั้น สรุปจากหลักฐานข้างต้น พบว่า หลักฐานที่เป็นอักลีในตำราเช็คอ
หมัด อัลฟาฏอนีย์ และหลักฐานตัวบทบัญญัติ (ดาลิล นักลี) ในอัลกุรอานที่เกี่ยวกับ
ศิฟัตสลัเปยะฮ์ (ศิฟัตกิตัม ศิฟัตบาคอฮ์ศิฟัตมุคอลละพะตุฮูลีลหะวะวาดีฮ์ ศิฟัตกียามุฮู
บินน์ฟัสฮ์ ศิฟัตวะห์ตะเหนียฮ์) นั้น ซึ่งจากหลักฐานทั้งสอง ล้วนแล้วจะมีความ
สอดคล้องกันและไม่มีข้อขัดแย้งกัน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าทั้งสองหลักฐานจะมีความ
เข้าใจเดียวกัน มีเป้าหมายปลายทางเดียวกันซึ่งแสดงถึงความเป็นวะสะฎียะฮ์ในด้าน
ความเชื่อและศรัทธาถึงแม้ แต่ละแนวคิดมีกระบวนการเรียนรู้ที่แตกต่างกันก็ตาม

วิธีการศึกษา

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม นักศึกษาคณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จำนวน 93 คน จากกลุ่มนักศึกษา 4 สาขาวิชา ได้แก่ อิสลามศึกษา การสอนอิสลามศึกษา เศรษฐศาสตร์และการจัดการในอิสลามและกฎหมาย และคัดเลือกแบบเจาะจง 30 คน

เครื่องมือที่ใช้และและวิธีการศึกษาวิจัย

การศึกษาใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดย ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อระดมความคิด และการสนทนากลุ่มนักศึกษาที่มีต่อคิฟิตส์ลปียะฮ์ในหนังสือพระริตะตุลพะรออิด ของเชคอะหมัด อัลฟาฏอนีย์ กลุ่มเป้าหมายเป็นนักศึกษาคณะวิทยาการอิสลาม ชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 93 คน จากกลุ่มนักศึกษา 4 สาขาวิชา ได้แก่ อิสลามศึกษา การสอนอิสลามศึกษา เศรษฐศาสตร์และการจัดการในอิสลามและกฎหมายอิสลาม มาวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาความเข้าใจเกี่ยวกับ 1) คิฟิตส์ลปียะฮ์ ทั้ง 5 คิฟิต์ ได้แก่ คิฟิต์กิตัม คิฟิต์บากอ์คิฟิต์มุคอลาฟาตุฮ์ ลิลฮาวาดิช คิฟิต์กียามูฮ์บีนฟลิส คิฟิต์วะหะดะเหนียฮ์ 2) หลักฐานทั้งเป็นอักษิ และตัวบทบัญญัติ (ดาลิลนักลี) 3) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักวะสะฎียะฮ์กับความเข้าใจคิฟิตส์ลปียะฮ์ และคัดเลือกแบบเจาะจง 30 คน ในประเด็น กระบวนการเรียนรู้ของนักศึกษาต่อคิฟิตส์ลปียะฮ์ และนักศึกษานำเสนอมุมมองความสัมพันธ์ระหว่างหลักวะสะฎียะฮ์กับความเข้าใจคิฟิตส์ลปียะฮ์ที่ได้รับเนื้อหาผลจากการประชุมเชิงปฏิบัติการระดมความคิดรอบแรก เพื่อเป็นผลจากการค้นพบการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ผลจากการศึกษาความเข้าใจด้านคิฟิตส์ลปียะฮ์ ในมุมมองนักศึกษาพบว่า ความเข้าใจของนักศึกษา จะมีความสอดคล้องกับเนื้อหาหนังสือพระริตะตุลพะรออิด ของเชคอะหมัด อัลฟาฏอนีย์ ซึ่งหมายถึงว่านักศึกษามีความเข้าใจและยอมรับ ทั้งที่เป็นหลักฐานที่เป็นอักษิและตัวบทนักลีนัน มิได้มีความขัดแย้งกัน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า

ความเข้าใจของนักศึกษาที่สอดคล้องกันระหว่างหลักฐานที่มีเป้าหมายเดียวกัน นั้น หมายถึงว่านักศึกษาได้เข้าใจหลักการวะสะฎียะฮ์ในด้านความเชื่อและศรัทธา

2. วิธีการวิเคราะห์ของนักศึกษาต่อคิฟัตสลัปิยะฮ์ พบว่า ความเข้าใจของนักศึกษาในเชิงความหมาย และความหมายตรงข้าม ซึ่งทุกกลุ่มจะมีความเข้าใจที่สอดคล้องกับหนังสือพระริเตตุลพะรออิด ของเชคอะหมัด อัลฟาฏอนีย์ แต่มีความแตกต่างในด้านการนำเสนอหลักฐาน และด้านการอธิบาย คือ หลักฐานที่นักศึกษานำอ้างอิงต่อคิฟัตสลัปิยะฮ์ ทั้งหมดจากจำนวน 10 กลุ่ม พบว่า นักศึกษาสามารถได้นำหลักฐานและการอธิบาย คิฟัตสลัปิยะฮ์ ทั้งหลักฐานที่อักลี และตัวบทบัญญัติ (ดาลิลนักลี) พร้อม ๆ กัน ซึ่งบางกลุ่มนำเสนอหลักฐานที่เป็นอักลี แต่มาอธิบายด้วยตัวบทบัญญัติอัลกุรอาน (นักลี) แต่ในทางกลับกันบางกลุ่มได้นำเสนอหลักฐานที่เป็นตัวบทบัญญัติอัลกุรอาน (นักลี) แต่มาอธิบายด้วยอักลี ฉะนั้นผู้วิจัยสรุปได้ว่า นักศึกษาจะมีความเข้าใจต่อคิฟัตสลัปิยะฮ์ทั้งที่เป็นหลักฐานที่เป็นอักลีที่ปรากฏในหนังสือพระริเตตุลพะรออิด ของเชคอะหมัด อัลฟาฏอนีย์ และตัวบทบัญญัติอัลกุรอาน (นักลี) ได้ โดยไม่มีข้อขัดแย้งกัน

3. กระบวนการเรียนรู้คิฟัตสลัปิยะฮ์ของนักศึกษา พบว่า นักศึกษามีการเรียนรู้คิฟัตสลัปิยะฮ์ เริ่มเรียนรู้ ตั้งแต่การศึกษาในระดับตาดีกา (Taman didikan Kanak kanak : DADIKA) อิบติดาอียี่ มุตาวัสสิต ซานาวียี่ จนทำให้การเรียนรู้คิฟัตสลัปิยะฮ์ในหนังสือพระริเตตุลพะรออิด ของเชคอะหมัด อัลฟาฏอนีย์ มีความเข้าใจมากขึ้น สามารถที่จะต่อยอดองค์ความรู้ได้ต่อเนื่อง ถึงแม้ว่านักศึกษาจะเริ่มรู้จักหนังสือพระริเตตุล พะรออิด ของเชคอะหมัด อัลฟาฏอนีย์ อย่างจริงจังระดับมุตาวัสสิต (มัธยมต้น) ก็ตาม แต่เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับคิฟัตสลัปิยะฮ์นั้นถูกปลูกฝังตั้งแต่ระดับตาดีกาแล้ว

4. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักวะสะฎียะฮ์กับความเข้าใจคิฟัตสลัปิยะฮ์ในมุมมองนักศึกษา พบว่า นักศึกษาสามารถที่จะยอมรับในหลักฐานที่เป็นอักลี ที่ปรากฏในหนังสือพระริเตตุลพะรออิด ของเชคอะหมัด อัลฟาฏอนีย์ และหลักฐานตัวบทบัญญัติ (ดาลิล นักลี) ในอัลกุรอาน ซึ่งทำให้เห็นว่าความเข้าใจของนักศึกษาเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างหลักฐานทั้งสองได้

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความเข้าใจของนักศึกษาต่อคิพีตัสลปียะฮ์ในหนังสือพระริคะตุลพะรออิด

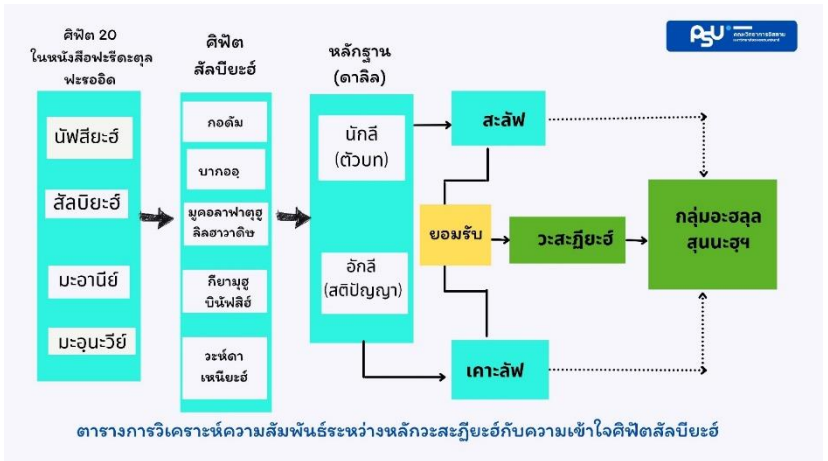
คิพีตัสลปียะฮ์ เป็นคิพีตที่วาญิบต่ออัลลอฮ์ ให้มุสลิมทุกคนต้องเรียนรู้ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของคิพีต 20 ที่มุสลิมในแหลมมลายูให้ความสำคัญในการศึกษาเรียนรู้ โดยเฉพาะในสถาบันปอเนาะในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จะปลูกฝังและยึดหลักในการเรียนเพื่อสร้างความเข้าใจในหลักศรัทธา ซึ่งการศึกษาคิพีตัสลปียะฮ์ส่วนใหญ่จะยึดหลักเนื้อหาในหนังสือพระริคะตุล พะรออิด ของเชคอะห์มัด อัลฟาฏอนีย์ จะรู้จักในนามของกิตาบกูนิง เป็นหนังสือศาสนาที่มีอยู่อย่างแพร่หลายในโลกมลายู (อับดุลเลาะ วันอะฮ์หมัด, 2017) ถึงแม้บางกลุ่มจะไม่ค่อยให้ความสำคัญต่อหนังสือพระริคะตุล พะรออิด ของเชคอะห์มัด อัลฟาฏอนีย์ ก็ตาม ด้วยเหตุผลที่ว่าเนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ส่วนใหญ่มาจากหลักฐานที่เป็นอักลี (สติปัญญา) มีส่วนน้อยมากที่จะอ้างอิงหลักฐานที่เป็นตัวบทบัญญัติอัลกุรอาน (ตาลีลันกลี) ทำให้เกิดความเข้าใจที่ขัดแย้งกันเป็นปัญหาต่อสังคมมุสลิมมายาวนาน ทั้ง ๆ ที่เป้าหมายของการศึกษานั้น ก็คือการเรียนรู้จักคุณลักษณะของพระองค์อัลลอฮ์เช่นกัน ฉะนั้นผู้วิจัยเห็นว่สิ่งสำคัญในการทำความเข้าใจระหว่างสองกลุ่มแนวคิดเป็นสิ่งสำคัญมาก ไม่ว่าจะเป็นแนวความคิดสะลัฟและเคาะลัฟทั้งสองแนวคิดควรที่จะหาจุดร่วมในการทำความเข้าใจกัน (อับดุลสุโก ดินอะ, 2557) โดยเริ่มต้นการศึกษวิเคราะห์ความเข้าใจในมุมมองนักศึกษาที่ต่อคิพีตัสลปียะฮ์ ในหนังสือพระริคะตุลพะรออิด ของเชคอะห์มัด อัลฟาฏอนีย์ พบว่า ความเข้าใจของนักศึกษาต่อคิพีตัสลปียะฮ์จะมีความสอดคล้องกับเนื้อหาหนังสือพระริคะตุลพะรออิด ของเชคอะห์มัด อัลฟาฏอนีย์ ซึ่งหมายความว่า นักศึกษามีความเข้าใจและยอมรับทั้งที่เป็นหลักฐานอักลีและตัวบทนกลี โดยมิได้มีความขัดแย้งกัน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าความเข้าใจของนักศึกษาที่สอดคล้องกันระหว่างหลักฐานที่มีเป้าหมายเดียวกันนั้น หมายถึงว่านักศึกษาได้เข้าใจหลักการวะสะฎียะฮ์ ด้านความเชื่อและศรัทธาแล้ว หากสังเกตจากความเข้าใจของนักศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่า

องค์ความรู้เหล่านี้สามารถที่จะคลี่คลายลดความขัดแย้งในบางประเด็นได้ที่เกี่ยวข้องกับหลักอะกีดะฮ์ ซึ่งเครื่องมือสำคัญในการศึกษาวิเคราะห์ศัพทมูลวิทยาที่จะทำให้เกิดความขัดแย้งของนักศึกษานั้น ผู้วิจัยเห็นว่า เบื้องต้นจะต้องยอมรับในหลักฐานที่เป็นต้นทุนของนักศึกษาที่เคยผ่านกระบวนการเรียนรู้และเข้าใจก่อน และค้นหาหลักฐานเพิ่มเติมเพื่อยืนยันความหนักแน่นว่าข้อมูลที่นักศึกษานำเข้าใจนั้นมีความสอดคล้องกับหลักฐานที่เป็นอักษรณ์และนักลิกอวาคูกันไป เพื่อให้ให้นักศึกษาได้เข้าใจและยอมรับในหลักฐานทั้งสองว่าแท้จริงแล้วมันไม่ได้มีข้อขัดแย้งกัน ดังที่ผู้วิจัยได้ค้นพบว่า วิธีการวิเคราะห์ของนักศึกษาต่อศัพทมูลวิทยา พบว่า ความเข้าใจของนักศึกษาในเชิงความหมาย และความหมายตรงข้าม ซึ่งทุกกลุ่มจะมีความเข้าใจที่สอดคล้องกับหนังสือพระริเตตุลฟะรออิด ของเชคอะหมัด อัลฟาฏอนีย์ แต่มีความแตกต่างในด้านการนำเสนอหลักฐาน และด้านการอธิบาย คือ หลักฐานที่นักศึกษานำอ้างอิงต่อศัพทมูลวิทยา ทั้งหมด จากจำนวน 10 กลุ่ม พบว่า นักศึกษาสามารถได้นำหลักฐานและการอธิบาย ศัพทมูลวิทยา ทั้งหลักฐานที่อักษรณ์ และตัวบทบัญญัติ (ดาลิล นักลิก) พร้อม ๆ กัน ซึ่งบางกลุ่มนำเสนอหลักฐานที่เป็นอักษรณ์ แต่มาอธิบายด้วยตัวบทบัญญัติอักษรณ์ (ดาลิล นักลิก) แต่ในทางกลับกันบางกลุ่มได้นำเสนอหลักฐานที่เป็นตัวบทบัญญัติอักษรณ์ (ดาลิล นักลิก) แต่มาอธิบายด้วยอักษรณ์ ฉะนั้นผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า นักศึกษาจะมีความเข้าใจต่อศัพทมูลวิทยาทั้งที่เป็นหลักฐานที่เป็นอักษรณ์ที่ปรากฏในหนังสือพระริเตตุลฟะรออิด ของเชคอะหมัด อัลฟาฏอนีย์ และตัวบทบัญญัติอักษรณ์ (ดาลิล นักลิก) ได้ โดยไม่มีข้อขัดแย้งกัน อันที่จริงกระบวนการเรียนรู้ศัพทมูลวิทยาของนักศึกษานั้น พบว่า นักศึกษามีการเรียนรู้ศัพทมูลวิทยา เริ่มเรียนรู้ตั้งแต่การศึกษาในระดับตาดีกา อิบติดาอีย มุตะวัสสิต ซานาวีย จนทำให้การเรียนรู้ศัพทมูลวิทยาในหนังสือพระริเตตุลฟะรออิด ของเชคอะหมัด อัลฟาฏอนีย์ มีความเข้าใจง่ายขึ้น สามารถที่จะขยายความและต่อยอดองค์ความรู้ได้ ถึงแม้นักศึกษาจะเริ่มรู้จักหนังสือพระริเตตุล ฟะรออิด ของเชคอะหมัด อัลฟาฏอนีย์ อย่างจริงจังระดับมุตะวัสสิต (มัธยมต้น) ก็ตาม แต่เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับศัพทมูลวิทยานั้นถูกปลูกฝังตั้งแต่ระดับตาดีกาแล้ว

วัตถุประสงค์ที่ 2 ศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักวะสะฎียะฮ์กับความเข้าใจคิพีตส์ลปียะฮ์ของนักศึกษา

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักวะสะฎียะฮ์กับความเข้าใจคิพีตส์ลปียะฮ์ของนักศึกษา ในหนังสือพระริคะตุล พะรออิด ของเชคอะหมัด อัลฟาฏอนีย์ ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

รูปภาพที่ 1 ตารางวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักวะสะฎียะฮ์กับความเข้าใจคิพีตส์ลปียะฮ์ ซึ่งตารางข้างล่างนี้ จะมีโครงสร้างเนื้อหา คือ คิพีตที่ว่าญิบสำหรับอัลลอฮ์ ยี่สิบ คุณลักษณะ ซึ่งประกอบด้วย คิพีตนะฟสียะฮ์ คิพีต สัลปียะฮ์ คิพีตมะอานีย์ และคิพีตมะอ์นะวียะฮ์ คิพีตส์ลปียะฮ์ ประกอบด้วย คิพีตคัฎิม คิพีตตะกอ คิพีตมุคอลละพะตุลลิลหะวาติษ คิพีตกียามูฮูตอาลาบินฟลีส และคิพีตวะหะห์เตเหยยะฮ์ ซึ่งในหนังสือพระริคะตุลพะรออิด ของเชคอะหมัด อัลฟาฏอนีย์ ท่านได้นำเสนอเกี่ยวกับคิพีตส์ลปียะฮ์ เฉพาะหลักฐาน (ดาลีล) ที่เกี่ยวกับอักลี (สติปัญญา) ซึ่งเป็นการอธิบายโดยชาวเคาะลัฟ และการที่นำเสนอหลักฐานตัวบทบัญญัติ (ดาลีลนั กลี) จากอัลกุรอานและหะดีษ ซึ่งเป็นวิธีการอธิบายโดยชาวสะลัฟ การที่นำดาลีลทั้งสองมารวมกันซึ่งเป็นการยอมรับดาลีลทั้งสองนั้น หมายถึง ความวะสะฎียะฮ์ ดังนี้

จากรูปภาพข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลัก
วะสะฎียะฮ์กับความเข้าใจคิฟัต สัลบียะฮ์ในมุมมองนักศึกษา พบว่า นักศึกษาสามารถ
ที่จะยอมรับในหลักฐานที่เป็นอักลี ที่ปรากฏในหนังสือฟะริดะตุลฟะรออิด ของ
เชคอะหมัด อัลฟาฏอนียี และหลักฐานตัวบทบัญญัติ (ตาลีลันกาลี) ในอัลกุรอาน ซึ่งทำ
ให้เห็นว่าความเข้าใจของนักศึกษาเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างหลักฐานทั้งสองได้
การเข้าใจคิฟัตสัลบียะฮ์ของนักศึกษาในหนังสือฟะริดะตุลฟะรออิด ของเชคอะหมัด
อัลฟาฏอนียี และได้ยอมรับในหลักฐานของกลุ่มแนวคิดทั้งสอง สรุปว่านักศึกษามีหลัก
คิดที่เป็นวะสะฎียะฮ์ (แนวคิดสายกลาง)

การที่นักศึกษามีความเข้าใจคิฟัตสัลบียะฮ์ ในหนังสือฟะริดะตุล ฟะรออิด
ของเชคอะหมัด อัลฟาฏอนียี คิฟัตสัลบียะฮ์จะครอบคลุม 5 คุณลักษณะ คือ คิฟัต
กิตัม คิฟัตบากอฮ์ คิฟัตมุกอลละพะตุลูลิลหะวาดีซ คิฟัตกียามูฮูบีนฟลีส คิฟัตวะหฺดะ
เหนียะฮ์ ซึ่งการศรัทธาต่ออัลลอฮ์ จะต้องเชื่อมั่นว่าพระองค์ คือผู้ทรงสมบูรณ์ ไม่มี
ข้ออ่อนด้อยใด ๆ ทั้งสิ้น ทรงอำนาจเหนือทุกสรรพสิ่ง คือ ผู้ทรงรังสรรค์ ทรงเนรมิต
ทรงบริหารการจัดการทุกสภาวะ ทั้งการเกิดขึ้น ดำรงอยู่ และการแตกดับ การหยุดนิ่ง
และการเคลื่อนไหว โดยไม่มีสิ่งใดร่วมเป็นภาคีกับพระองค์ในความสมบูรณ์นี้ ทำให้
การดำเนินชีวิตของผู้ศรัทธาดำรงอยู่ด้วยความสมดุลอย่างที่สุด เนื่องจากความสำนึก
ในเอกภาพแห่งองค์พระผู้เป็นเจ้า (Binlateh, nd) จากการศึกษาให้นักศึกษาวิเคราะห์
ความสัมพันธ์ระหว่างคิฟัตสัลบียะฮ์กับวะสะฎียะฮ์ พบว่า หลังจากทีนักศึกษได้
วิเคราะห์หลักฐานทั้งสองทั้งที่เป็นหลักฐานอักลีและตัวบทนกลีปรากฏว่าทั้งสอง
หลักฐานสามารถที่จะยอมรับต่อการศึกษาคิฟัตสัลบียะฮ์ และสอดคล้องกับ (อับดุลสุ
โก ดินอะ, 2557) กล่าวว่าแนวทางสายกลาง คือ การกลับไปหาอัลกุรอานและหะดีษ
การกลับไปศึกษาแนวทางของกัลยามชนมุสลิมที่มีชีวิตอยู่ในสามศตวรรษแรกของ
อิสลาม เพื่อทราบข้อเท็จจริงว่าแนวทางของคนเหล่านั้น ยึดมั่นในความเป็นพี่น้องกัน
มีการปรึกษาหารือระหว่างอุลามาอ์ ระหว่างอุลามาอ์ที่มีแนวคิดที่แตกต่างกัน มี
องค์กรประสานความร่วมมือระหว่างกัน ให้คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก

โดยเฉพาะสำนักกฎหมายมนตรี การยอมรับความแตกต่างท่ามความคิดเห็นระหว่างอู
ลาม่าอ์ และแสวงหาจุดร่วมสงวนจุดต่าง เป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งในการอยู่ร่วมกัน
ในสังคม ผู้วิจัยเห็นว่า การที่นักศึกษามีวิธีคิดแบบไม่สุดโต่งในความเชื่อยอมรับใน
หลักฐานทั้งสองนั้นทำให้มีผลต่อการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ส่งเสริมให้กลุ่มต่าง ๆ มีการศึกษาคิพีตลัสบียะฮ์ ที่มีความสอดคล้อง
ระหว่างหลักฐานที่เป็น สติปัญญา ('Akli) กับ หลักฐานที่เป็นตัวบท (Nakli) เพื่อให้เกิด
ความเข้าใจทิศทางการเดียวกัน
2. ส่งเสริมให้เยาวชนรุ่นใหม่ศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับคิพีตของ อัลลอฮ์
(คิพีต) เกี่ยวกับหลักฐานที่เป็น สติปัญญา ('Akli) กับ หลักฐานที่เป็นตัวบท (Nakli)
เพื่อลดความขัดแย้งของกลุ่มต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

- Abdurrauf (1980). *Bayan Tajalli*, ed. P. Voorhoeve, PDIA. Indonesia.
- Al-Qaradhawi, Y (1997). *Wasatiyyah al-Islam*. Islam Moderate Legislation
for Progressive Nation. Translate by Ahmad Umar Hisyam &
Muhammad Higab. Al-Azhar.
- Al Syarif, N. (2565). *Al-Israj wal Mi'raj*. Satun.
- Abd. Rahim, R. A. (nd). *Konsep dan aplikasi wasatiyyah dalam
penyelidikan islam*. Akademi Pengajian Islam. Universiti
Malaya

- Al-Salabi, A. M. (2005). *al-Wasatiyyah fil al-Quran al-Karim*. 2005. Dar al Marifah.
- Azra, A. (2002). *Pendidikan Agama Islam di Perguruan Tinggi Umum*. Depatemen Agama. Indonesia.
- Binlath, W. (nd.). *Al-Wasatiyah: The Pathway to Justice and Peace*. Wasatiyyah Institute for Peace and Development. Sheikhul Islam Office of Thailand.
- Banta Cut, B. (2011). Tauhid Dalam Konsepsi Abdurrauf. *Substantia: Jurnal Ilmu-Ilmu Ushuluddin*, 13(2), 117. Retrieved from <https://moraref.kemenag.go.id/documents/article/98465960431722042>
- Cham, H. (2016). *AKIDAH AKHLAK*. Untuk siswa. Slawi, Tegal. Java tengah.
- Din ah, A. (2014). Næwkhid sây klāng dān h̄lāk ṣṛaththā tx phracēā: Næw thā ngkārekē payhā khwām khidhēn thī tæk tāng dān h̄lāk ṣṛaththā keiyw kab khunḷaks̄ṅa khx ngxallxh. Academic seminar. Al-Wasatiyah: From Principles to Practices in a Multicultural Society. August 18, 2014. By Faculty of Islamic Science, Prince of Songkla University, Pattani campus.
- Dahlan, M., & Abd Latif, F. (2016). Konsep Penterjemahan Sifat Salbiyyah dan Ma`ani. *Afkar*, 18(Special Issue), 199 – 234. Faculty of Islamic Science, Prince of Songkla University. (2023). Vision and Mission. Online from <https://fais.psu.ac.th>
- Hanbal, A. (nd.). *al – Musnad*. Maktab al – Islamiy.

- Hashem, A. O. (nd.). *Moderation in Islam*. United Printing Publishing & Distributing.
- Hijazi, J. & Iwadulah. (1992). *Dirasat fi al – Aqidah al-Islamiyah*. Dar al – Tabiah.
- Ismail, A. (nd). *Khulasah Sifat dua Puluh*. Matbaah Hallabi.
- Ibrahim, M. (2011). *Satu Milenium Islam Sebagai Paksi Perpaduan Serumpun*. Kertas Pembentangan Konvensyen Wasatiyyah. Universiti Sains Islam Malaysia.
- Ibnu ‘Âsyûr, M. (1984). *At-Thahir, At-Tahrîr wa al- Tanwir*. Ad-Dar Tunisiyyah.
- Jamaah, I. & Ibrahim, M. (1990). *Idah al – Dalil*. Dar – al Salam.
- Khalifah al – Tamimi, M. (1996). *Mutaqad Ahl – al Sunnah waljamaah fi Tafwid al – Asma wa al – Sifat*. Dar Ilaf al – Duwaliuh Linash wa al-Tauzii.
- Muhammadzain al Fatoni, A (nd.). *Kitab Faridah Al faraid*. Pattani Thailand.
- Suasaming, A. (2013). *Questions and Answer*. Online From <https://alisuasaming.org/webboard>.
- Sabuding, A., Kaseng, Y., & Ming, N.-A. (2022). Development of Students’ Thinking Process for the Maintenance of Life Based on Wasatiyyah Principle in the Spreading Situation of Corona Virus 2019 (COVID 19) by Adopting the Thinking Method Linked with the Main Islamic Purpose in line with Qadhaa and Qadar and Public Interest Principle. *Journal of Islamic*

Analytical Studies of Students' Perspectives on Sifat Salbiyah in Farida Tul-Faraid of Sheikh Ahmad Al-Fatani according to Wasatiyah Principles | **Research Article** *Studies, Prince of Songkla University*, 13(1), 1–29. Retrieved from <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JOIS/article/view/257626>

Wan Ahmad, A. (2017). *Kitab Kuning “Religious Literature” that with Patani society*. From <https://deepsouthwatch.org/>